

KIS-741 – Notennoù gramadeg V – Br. *nemet*

(GE da YBAN – 18 12 01)

ERNAULT en deus studiet *nemet* e RC 11 476, 480, 481 hag e GMB 442. Reiñ a ra skouerioù eus arver ar ger evel araogenn hag evel kewazell. Roparz HEMON e GIBR., pp. 2023-2024, hag e HMSP ¶ 205, 38, GBAH., pp. 841-842, a ro ivez frazennoù ma kaver *nemet* gant arc'hwelioù araogenn, kewazell ha kevarzhell.

Sklaer e hañval bezañ orin Br. *nemet*. ERNAULT (RC 11 480, GMB 442) ha, d'e heul, FLEURIOT (DGVB 263) en gwel en un kerentiez gant hBr. *nam* "seulement", "exception", Kb. *nam*, *namn*, *nam(w)yn* "except, but, [with neg.] only, nothing (none) but" (GPC 2551), Kn. *nam* "defect, exception" (NCED 116); GMB ha DGVB (met n'eo ket GPC) a astenn ar gerentiez da Kb. *nam* "defect, transgression", Br. *namn* (arguzenn a-du a gaver gant daou gemeradur Kn. *nam*). GPC a ro da *nam(w)yn* an orin *yn* + *am(w)yn* diwar *amyn*, *amen* "except, only".

NEMET ARAOGENN

Skouerioù krennvrezhonek :

“Quement den so endro a allo prouf / Nac eux affet Doe en bet nemét ouf” (J. 177b) "me hepken zo a-fet Doue".

“Ha me a vez [claf], pa em bez couf, / Ha ne deux queuzet nemet ouf” (J. 203b) [tr.VILLEMARQUE : “... / et je ne suis pas le seul qu'il ait affligé”], eleze : "ha n'eo ket me hepken en deus keuzet".

“Ne deux a nep re a ve glan / Nemet daou pe unan ganet” (J. 68a) "e-maez daou, lakaet daou er-maez".

“Hoguen na cleuet nemedouf” (B. 140) "na glevit den er-maez ac'hanon" = "klevit me hepken".

“Na ne deurvuoë quet nemetaf” (B. 20) [tr. “et elle ne voulait que lui seul”] "eñ hepken a deurvoe".

“Na nemeux quet tra en bet nemet huy” (B. 101) [tr.ERNAULT : “Et vous, je n'ai rien au monde que j'aime tant”] "c'hwi hepken 'm eus".

Merkomp e vez nac'hus an holl lavarennoù krennvrezhonek ma kaver *nemet* araogenn.

Skouerioù brezhonek an 20^t kantved :

LAVARENNOU NAC'HUS :

“*Ne felle dezho kaout ken mestr nemeto o-unan*” (MMEK., p. 28, in GIBR.) "int o unan hepken a felle dezho kaout da vestr", (notomp an dareulad gourleuniañ ; "ne felle dezho kaout mestr all — lakaet er-maez int o unan").

“*Ne eve nemet dour*” (GBAH) "dour hepken (a eve)".

“*N'en doa ken bugel nemet ur verc'h*” (GBAH) "ur verc'h hepken en doa" (an dareulad gourleuniañ zo en orin troiennoù goustavek : “*N'en doa ken ur verc'h*”, “*Ur verc'h n'en doa ken*”).

LAVARENNOU ATERSIÑ :

“*Piv a anavez ar groaz-se nemet tud ar vro ?*” (GBAH) "tud ar vro hepken a anavez ar groaz-se" (evel alies er steradurezh, ez arc'hwel al lavarennoù atersiñ evel lavarennoù nac'hus ; an atersad amañ zo kement hag ur goudaolad evit : "den ne anavez ar groaz-se nemet tud ar vro").

LAVARENNOU YAUS :

“*Breizh zo mor tro-dro dezhi nemet ouzh un tu*” (GBAH) "ouzh un tu hepken n'eus ket mor tro-dro da Vreizh".

“*Labourat a ra bemdez nemet da sul*” (GBAH) "da sul hepken ne labour ket".

“*Lazhet e voe ar c'hezeg evit o debriñ, an holl nemet unan*” (GBAH) "unan hepken ne voe ket lazhet".

Diouzh daou roud enta emañ dispaket steriegezh *nemet* arveret evel araogenn : "X hepken", "X lakaet er-maez" — daou roud a adkaver a du 'rall gant ar c'heveleboù henvrezhonek ha kembraek.

E berr, an daou roud zo daou zoare eus an ezkaelañ : *a) hini ebet nemet X* "X hepken", *b) an holl nemet X* "hep X, er-maez eus X". Elfennañ a reer : *a)* ezkaelad diouzh nac'huzenn ; *b)* ezkaelad diouzh yauzenn. An ezkaelañ zo ar pont etre an daou gemeradur. A bouez eo merkañ e vez angeriet alies verb an nac'huzenn ; sl. VALL., p. 690 : “*cela seulement nemet kement-se, nemet-se pe an dra-se hepken*”.

Ken e kredan stadañ ur reoliegezh : pa vez angeriet verb an erganad dindan ezkaelañ, ez eus anezhañ verb un nac'huzenn ha *nemet* a dalvez kement ha "hepken".

Sk. : *Eñ eo ar Japanad nemetañ a anavezan*, da intent : [...] *ar Japanad (n'eus) nemetañ [...]* "ur Japanad hepken a anavezan : eñ".

MAR HA NEMET MAR

Diwar vont, e venegin un droienn jedoniell a reer enni gant an araogenn *nemet* da verkañ an amplegad spirus : *mar ha nemet mar* :

“Un amveziad ret ha spirus (pe amplegad spirus¹) evit ma amparfe pevar gwerch'hel a, b, c, d ur c'henfeur eo ad = bc. Termenoù nesañ (nesaoù) a reer eus b ha c, ha termenoù pellañ (pellaoù) eus a ha d. Lavarout a reer ez ampar pevar gwerch'hel a, b, c, d ur c'henfeur mar ha nemet mard eo par liesâd ar pellaoù da liesâd an nesaoù” (JEDO.I, pp. 116-117).

P'edo c'hoazh ar c'hentelioù Jedoniezh war ar stern e 1996 e voe abeged an droienn gant GP a lakae da reolenn e tle bezañ “heuliet rageun nep isstagell gant ar verberead²”, eleze ez eo ur fazi ensoc'hañ *ha nemet mar* etre ar *mar* kentañ hag ar verb.

Abeged e voe ivez gant Yvon GOURMELON e 2000 pa venne intent *nemet* dre Gl. *sauf* ha Sz. *except*, o tastum e lavarer dre an droienn “ar c'hontrol rik eus ar pezh a soñjer³”. O poellata dre ar galleg hag ar saozneg ez ae YGO gant un hent en lakae da ziwelout arverioù all an araogenn *nemet*. Pa lavaran : *ar Japanad nemetañ*, moarvat ne gomprenet ket : *le Japonais excepté lui*, met : *le seul Japonais* ha se peogwir ez eo angeriet an nac'huzenn : *n'eus*. Heñvel dra, pa glevan ar frazenn end-eeun abeged gant YGO en e gentel : *Daou niver zo par mar ha nemet mard eo mannel o diforc'h*, e komprenan : [...] *mar ha (n'eus) nemet mard eo mannel o diforc'h*.

GP a soñje “ne reer e yezh voutin ebet gant troioù a seurt gant *si et seulement si* ha neuze e c'haller sellout ouzh an droienn evel kalvezel en holl yezhoù”. Evidon a soñj ez eo al lavar kalvezel unan eus andonioù ar yezh voutin ha ne welan ket perak e tremenfenn hep dezgeriañ amplegadoù spirus e yezh va femdez. Lakaomp on bet pedet da goaniañ gant ur c'heneil, ha me dihët. Pouezañ a ra va c'heneil evit ma teufen evelkent. Da 'm zro e pouezan o verkañ ez in war un diviz nemetken a zo bezañ pare a-benn deiz ar goan : *Mar ha nemet mar bezan pare, ez in*. Diforc'hell eo dimp hon daou : *Mar (bezan pare)*

¹ Sl. KIS-470, La-10, p. 260.

² Sl. KIS-478 – Gl. **si et seulement si**, La-10, pp. 292-294, p. 292 pergen. A-zivout *nemet* araogenn, sl. ivez KIS-588 – Br. **ne + bout + nemet** + divoud spis / amspis, La-12, p. 182.

³ Sl. www.geocities.com/ar_falz/stajou/Danvez_staj1.htm Staj Karaez, 2 ha 3 a viz Kerzu 2000, *Devezhioù-studi miz Kerzu 2000*, p. 4.

ha (n'eus) nemet mar bezan pare, ez in "an amplegad, ha n'eus nemet an amplegad-se da 'm asant, eo bezañ pare da zeiz ar goan".

Merkomp : gant an dezrevell-mañ diwezhañ n'emaomp ket en hevelep kemez ha ma edomp gant dezrevelloù ar Jedoniezh :

$a = b \iff a - b = 0$ zo ur c'hevemplegad, emeur er gemez vezoniel enta ;

mont da goaniañ × bezañ pare zo ur c'hevemplegad ha gantañ emeur er gemez kantouezel.

Merkomp ivez : ha pa ve mezoniel pe gantouezel an dezrevell en degouezh, ez arverer an un luniad gramadeg : *mar ha (n'eus) nemet mar...*

Hep klask amoug B. RUSSELL, WITTGENSTEIN hag "al lojikourion en XX^{vet} kantved" evel ma kave mat YGO ober¹, ez in d'ar c'hramadeg eeunañ

hag ez elfennin ar frazenn evel henn : 1. *Mar (bezan pare)* balegenn gentañ + *ha* + 2. *(n'eus nac'huzenn) nemet mar bezan pare* eil balegenn, 3. *ez in* ategenn. *Nemet* a verk un ezkaelad diouzh an nac'huzenn (*n'eus*) ; evit ma verkfe *nemet* un ezkaelad diouzh yauzenn, e rankfe *ez in* bezañ an erganad dindan ezkaelañ, pezh a c'houlfe ur frazenn all, ambidet diouti an erganad kentañ *Mar (bezan pare)*, eleze : *Ez in nemet mar bezan pare*.

[YBAN da GE – 19 12 01] E gwir e c'hoari aze un doare dreistambilh, boas e brezhoneg. Setu div frazenn :

1. *Ne anavezan nemet ar Japanad-se*

2. *Ned in nemet mar bezan pare.*

Gallout a reer lakaat e dreistambilh an daou barzh isdivrezellet (isrezellañ a ran an azgeriad) :

1. *Ar Japanad (n'eus) nemetañ a anavezan (eo hennezh)*

2. *Mar (bezan pare) ha (n'eus) nemet mar bezan pare, ez in.*

Merzhet 'c'h eus ivez e c'hoari *nemet* ur roll mudurun, eilpenañ a ra an nac'hañ, o sammañ ar roll-se. YGO a lavar eñ ivez e vez ouzhpennet a-wechoù "*ken*" *nemet*, ar "*ken*"-se o vezañ roud eus an nac'hañ *n'eus* "*ken*". *Ken* e unan n'eo ket ur ger nac'hañ, na *hini*, na *den*, na *tra* a du 'rall.

¹ An tun-mañ, a oa ivez hini ar c'helenner a yae da gerc'hat Henindiz evit prouiñ ez eo arverañ *mann* er Jedoniezh koulz hag un distro war gil a 1500 vloaz (sl. KIS-731, La-14, pp. 312 hh.), zo un argeziad divarc'hañ a rafenn a-walc'h anezhañ sevel pavez an arzh (LA FONTAINE avat ne lavar ket ha lazhet e voe ar gelienenn).

Ouzhpenn se, ar skouer kemeret gant YGO¹ zo dibabet fall. Rak $A \square B$ a dalvez : mar A, neuze B ha mar B, neuze A. An disoc'h en degouezh zo an daou erganad : a) Mar galvan e teu ar c'hi. b) Mar deu ar c'hi e c'halvan. Farsusat kevemplegadur !

NEMET KEWAZELL

- *Nemet* kewazell a zeren lavarennoù tebiñ nac'hus peurliesañ (verb en eilragor) :

“*Ne alhes fifual na bale / [...] Nemet ur re az doucque quiet*” (B. 275) [tr.ERNAULT : “Tu ne peux remuer ni marcher / [...] à moins que quelqu'un ne t'emporte”].

“*Ne fiñvin ket nemet e teufe tud da 'm direnkañ*” (GBAH) \cong “[...] ma ne zeu den da 'm direnkañ”.

- *Nemet* a zeren a-wechoù lavarennoù tebiñ yaus (verb er bonragor) :

“*Nemet e vezin salvet, ne ran forzh pegeit chom er Purgator*” (RP.p.97, in GIBR.) \cong “gant ma vezin salvet, [...]”.

“*Ne viot ket trec'h. — Petra 'ra se ? Nemet ma lakin va foan*” (KANN. 1910 p. 68, in René LE GLEAU, *Études syntaxiques bretonnes* 1 168²) \cong “[...] Gant ma lakin va foan”.

• Ha pa ve *nemet* kewazell (pa zeren islavarennoù) e tenn e hanren da hini ar c'hevarzhelloù dre e angwerc'h war luniad an islavarenn¹. E se, goude *nemet* e c'hell degouezhout forzh pe barzh eus al lavarenn :

VERB EN ANOR :

¹ “ « Daou niver zo par mar ha nemet mard eo mannel o diforc'h. » A-benn lakaat sklaeroc'h en hoc'h empenn petra zo fall en ur frazenn seurt-se, ec'h an da gemer ur skwer all : kemeromp daou ober : « gelver » (ar c'hi) a vo an ober *P* ; « dont » (evit ar c'hi) e vo an ober *Q*. [...] Ar frazenn-se a glot gant ar framm : « *If P then Q* », pe c'hoazh dindan ur stumm all : « *Not both P and not-Q* », rak ar pezh ne c'heller ket kaout eo *P* (gelver ar c'hi) ha *nann-Q* (ar c'hi o chom hep dont) war un dro. Komzet e vez eus *conditional* pe *implication* e *szg*, eus *emleg* e *bzg*” (pp. 3, 4). [GE – Diwar vont, Doue ra viro na rebechin da YGO amprestañ an termen *emleg* a zo en arver gant aozerion SADED, *Preder*, h.a. abaoe 1963, met perak e farlotiñ ouzh e skrivañ *emleg* evel pa vije ennañ ar rakger emodel *em-* ? Gant ar spi ned ay ket YGO da intent e forjadenn dre ar galleg, pa gavfe er geriadur : *emleg* “attitude soumise” !]

² An addispleg-mañ a lenner : “La locution conjonctive finale à connotation conditionnelle *Nemet ma* signifie « Pourvu que ». Elle introduit le subjonctif” [termen arveret gant R. LE GLEAU evel kevatal da Br. *bonragor*]. Notomp e VALL. 582 : “POURVU, à condition *gant, warbouez* (et *war* rarement) ; *betek, nemet*.”

¹ “La construction de la proposition conditionnelle après *Nemet* est libre” (R. LE GLEAU, *id.* 3 202. A-zivout “reolenn angwerc'h ar c'hevarzhelloù”, sl. KIS-678, La-13, p. 308).

“[Ar gwenan] ne flachont ket nemet dont a rafe tud pe loened da zirenkañ anezho” (FHAB. 1923 p. 72, in René LE GLEAU, *id.* 3 202).

RENER :

“Pegen dinerzh eo ar furañ den anezhañ e unan, nemet e fiziañs a ve e Doue” (BMN.p.30, in GIBR.).

KLOKAENN :

“Nemet ho kemeret a rafen da baotr marchosi, ne 'm eus netra ken da ginnig deoc'h” (MBR.p.76, in GIBR.).

“— Hag e chomi e-pad an noz war ar mor ? — Me 'gred, nemet a-raok an deiz e 'm befe karget va bag” (EGKD. p. 161, in R. LE GLEAU, *id.* 3 203).

• Koulskoude e kaver ivez *nemet* gant hanren ar c'hewazelloù all, eleze gant gwerc'h war luniad an islavarenn :

“Nemet e vezin salvet, ne ran forzh pegeit chom er Purgator” (meneget c'hoazh).

“Nemet e vec'h klañv” roet evel kenster da “Nemet mard oc'h klañv” ha troet : “À moins que vous ne soyez malade” (TDE.FB. p. 590).

• A bouez eo ober kel eus ur savadur dibarek ma tenn hanren *nemet* kewazell da hini an araogennoù dre vezañ yevet ouzh ur raganv :

“Nemedot a grouphe” (Cathell 16, in RC 11 480) [tr.ERNAULT : “À moins que tu ne prouves²”].

“Nemerte a cheñchhe, me a ray dezhe reuz” (BD.220, in GIBR.).

“Ha comps ez ves collet : / Nemet daz sicour, ayahe vn gourhet” (M.378) [tr.ERNAULT : “dire que tu serais perdu / À moins qu'à ton secours ils n'aillent (l'espace) d'une coudée”].

“Ne gallont quet dibriff quic, [...] hep pechet maruel. Nemetto à vez claff bras” (Cnf.p. 32, in GIBR.).

NEMET KEVARZHELL

² Deurus eo eilskriavañ diaznotenn ERNAULT : “Littéralement « si ce n'est toi qui prouvât » ; le pronom sujet en français se trouve complément d'une préposition ; cf. *nemedout a garfe*, à moins que tu ne veuilles, *P. m. E.*, anc. 181 [...] ; *mar doc'h-hu a-unan, evidon zo contant*, si vous êtes tous d'accord, j'y consens, *Jac.* 115, proprement « pour moi est content ». Dans *evidon me a ya*, pour moi je vais, 138, cf. 236, on pourrait aussi bien écrire *evidon-me*” (RC 11 480-481).

Nemet kevarzhell¹ a zeraou kenlavarennoù² o verkañ un enebadenn, un arbennadenn, ur strishadenn. Damgenster eo da gevarzhelloù evel *hogen*, *mes*, *met*³ ha da adverboù evel *avat*, *neozh*, h.a.

Dav eo merkañ emañ ivez *nemet* kevarzhell a-c'haoliad war hanren ar c'hevarzhelloù ha hini ar c'hewazelloù : angwerc'hek pe gwerc'hek e vez diouzh an dro war luniad ar genlavarenn :

ANGWERC'HEK :

“Prest e oa da gouezhañ diwar e varc'h nemet e dreid a oa sanket start er stleugoù.” (GBAH.).

“Ha setu ! Ma — nemet gant « ma » ha gant « panevet », e vefe lakaet Pariz en ur voutailh —, ma ne vije ket bet gwelet al laouenn-se gant e vamm war glopenn Paotr-Teo, e vije aet hemañ, disoursi-kaer, d'ar skol” (SKVT.I, p. 111)

GWERC'HEK :

“Tennañ a ra bae Douarnenez da vorlenn Brest nemet eo muioc'h gwaskedet houmañ” (GBAH.).

Er frazennoù-mañ e ra GBAH. “stagell genurzhiañ” eus *nemet* angwerc'hek ha “stagell isurzhiañ” eus *nemet* gwerc'hek evitañ da gevarzhañ div genlavarenn. Hep kemmañ ster e c'hell ur genlavarenn deraouet gant *nemet* angwerc'hek gwiskañ furm ur genlavarenn deraouet gant *nemet* gwerc'hek hag a-geveskemm. Kenkoulz e savfed an div frazenn a-zioc'h evel henn :

“Prest oa da gouezhañ diwar e varc'h nemet e oa sanket start e dreid er stleugoù.”

“Tennañ a ra bae Douarnenez da vorlenn Brest nemet houmañ zo muioc'h gwaskedet.”

¹ A-zivout ar c'hevarzhelloù, anvet “stagelloù-kenurzhiañ” er c'hramadeg kent, sl. KIS-677, La-13, pp. 304-305 ; KIS-678, id., pp. 308-309.

² Amprestañ a ran an anvad *kenlavarenn* roet gant F. KERVELLA da “lavarennoù klok drezo o-unan oc'h en em heuliañ” ; a du 'rall e ra anezho daou isrumm : al *lavarennoù kenlakaet* pa “n'eus ger ebet ouzh o liammañ”, al *lavarennoù kenurzhiet* pa vez etrezo ur “stagell-genurzhiañ” (YBRB., ¶ 702).

³ Ar gevarzhell *met* a ve “the reduced form of the preposition *nemet*” (HMSB 294 ; sl. KIS-678, id., p. 308).

Stekiñ a reomp amañ ouzh ar gudenn a zo e kreiz preder gramadegourion ar brezhoneg : hini neuennusted ar c'heñverioù etre ar furmoù hag an arverioù, etre al luniadoù hag an arc'hwelioù.

Un diskoulm bastus a voe roet dezhi e domani ar verb gant trevnad an *orioù*¹. Heñvel dra, e par an ergeñveriñ e spurmanter derou un diforc'hekadur etre blein neuziadurel an anv (adanv, pennanv, raganv, adanor, pennanor) ha blein steradurel an *arbez*².

Evit a sell an imbourc'h war al lavarennoù ne reomp nemet boulc'hañ. GP hon alie da zerc'hel *stagell* evit an neuziadoniezh hag ober gant *kewazell*, *kevarzhell* en ereadoniezh³. Hogen, emaomp o paouez e verzhout o studiañ *nemet* : *a*) ent neuziadoniel e ve diaes reiñ dezhañ ar anvad *stagell*, o vezañ ma 'z eus anezhañ un *araogenn* ivez e troioù 'zo —gwell e ve kavout un anvad neptuoc'h⁴ ; *b*) ent ereadoniel e verzhomp e vez gant *nemet* kewazell ha *nemet* kevarzhell modoù ereadurel boutin (modoù boutin ivez etrezo ha *nemet* araogenn) ha, dre se, e tenn an div rummenn-se d'ar gwere steradurel kentoc'h ; *c*) ur rummenn zo o sellout war eeun ouzh ar gwere ereadurel, an hini eo a 'm eus anvet *hanren* a 'r gevarzhell, *hanren* a 'r gewazell a-geñver gant ar rizh ereadur dibarek a zec'hanont el lavarenn hervez, da skouer, ma vezont gwerc'hek pe angwerc'hek war al luniad anezhi.

(YBAN – 28 12 01)

UN NEBEUT SKOUERIOU

1. “*Krénein e hren, kén 'meit mar dè dehi touch he divézigeu peur, ken flour neoah, doh pen er vron*” (Loeiz HERRIEU, *De hortoz kreiznoz, Filajad en Nédeleg*, Molladenneu Dihunamb en Oriant, 1942, p. 19).

¹ Sl. KIS-SADED, “Notennoù a-zivout anvadur ar verb”, La-01, 1966, pp. 75-94 pe SADED, Yad-0/1-10 pe DOKB., 1979, pp. 9-17.

² Sl. KIS-642, La-13, p. 76 ; KIS-739, La-15, pp. 18 hh.

³ Sl. KIS-677, La-13, p. 307.

⁴ Ar skritell *stagell* a amprestfed diouzh ar c'hramadeg kent evit he fegañ war ur rummenn neuziadoniel a ro da soñjal en anvadoù a voe arnodet pa edod o lakaat en e sav trevnad an orioù : da skouer, en derou e voe graet *bremanel*, *bremanelder* eus ar bongevor (sl. Da-64, p. 23 ; KIS-355, La-09, p. 58) ; fellout a rae d'an aozerion digemmañ ar “furm” diouzh he arverioù galloudel (en degouezh ar bongevor diouzh an amzer vremañ) en ur virout un dave d'an arver boasañ anezhi evelkent.

2. “*Hirisein e hran hoah, hiziù en dé, kén nameit é komz ag en dra-sé*” (id., ibid., p. 19).

3. “**RIEN QUE** : (*ken*) *nemet, nemet-ken, ken tra nemet, tra-ken* : rien que du vent (*tra ken* ou *ken*) *nemet avel, avel nemet-ken, avel tra-ken* ; [...] rien que pour (*paneve*¹) *nemet, kement ha, betek* : rien que pour faire taire les gens (*paneve*) *nemet evit lakaat an dud da rei peoc’h, kement ha lakaat..., betek lakaat...*” (VALL., p. 661).

4. “Il n’y a pas mal de dépenses à faire, mais pourtant tout ira bien, si vous n’augmentez pas au prochain bail. *A-oualc’h zo, nemet ne lekeot ket a-gresk war-n-oun evit al lizer-ferm kenta, e vezinn euruz e kement-se*” (*Colloque français & breton*, 12e édition, Derrien e Brest, Salaun e Kemper, 1914 [1915 war ar golo], pp. 86-87).

5. “Je crois qu’il sera difficile d’en arriver là, à moins qu’on n’augmente les fermages de neuf ans. *Me gred e vezo diez dont a-benn euz an dra-ze, nemet kresket e ve a-hend-all ar marc’hajou nao bloaz*” (id., ibid., p. 95).

6. “Dieu seul pourrait dire pourquoi. *Nemet Doue a lavarfe d’id perak*” (id., ibid., p. 102).

Soñjal a ra din e c’hoari e-keñver **nemet** daou duadur, hini ar framm ha hini ar stlenn, evel ma vez alies an degouezh e brezhoneg. Stourm zo etre an daou hep ket a var, hogen an erganad zo da vezañ kemeret a-vloc’h ha n’eo ket dibezhiet a dammoù. Ster an erganad n’eo ket sammad sterioù dibarek ar parzhioù. Da ’m meno ez eo goustavek an troiennoù gant **nemet**, hag hogos atav ez eus un nac’hañ angeriet. Petra bennak a ve gerdarzh **nemet**, an **ne**-se a samm ul lodenn vat eus an nac’hañ, ha pa sav forc’hellegezh ez ouzhpenn un dra bennak da verkañ an nac’hañ : ur gerig evel *ken, tra, netra, den, hini, panave* (sl. VALL. : (*ken, panave*) *nemet*). Gant framm dreistambillek ar frazenn, e vez angeriet ar peurliesañ an nac’hañ, bihan ma ’z eo an dañjer a forc’hellegezh.

Mar skrivfen (sl. 2.) : *Nemet o komz eus an dra-se e hirisan*, ha fraezh eo pe n’eo ket ? Me gred. Ha bremañ : *hirisiñ a ran, nemet o komz eus an dra-se* ? N’eo ket

¹ Furm unvan : *panave*. Notomp ivez *panevet* “« were it not for ». This preposition does not appear before the end of the 17th century. It is a mixture of *pa na ve* « if it were not » and *nemet* « except »” (HMSB 93). Sl. ivez RC 11 476.

bras an diforc'h evidon. Intent a ran an hevelep tra. Hogen gant : *hirisiñ a ran, nemet e komzfen eus an dra-se*, e komprenan un dra all.

Gant ar skouer **4.** e weler splann ez eus angeriet un nac'hañ dirak nemet : *n'eus nemet e* pe gwell marteze en degouezh : *n'eus nemet ma*. Notañ ivez ez eus eno un ezkaeladur diouzh yauzenn. Ha n'eo ket souezhus e talvezfe : *A-walc'h zo ha, nemet e lakfec'h kresk warnon evit al lizher feurm kentañ, e vin eürus e kement-se* an un tra hag *A-walc'h zo, nemet ne lakaot ket a gresk warnon evit al lizher feurm kentañ e vin eürus e kement-se*. Dav merzhout an diforc'h degaset gant an orioù ketep : an eilragor en hini kentañ hag ar bonragor en eil. Ar Jedoniezh n'eo ket lec'h an tebiñ deberzhok, hogen ar retvez dienevek. An tebiñ deberzhok a vez merket gant an eilragor (-fe), tra ma verk ar bongevor pe ar bonragor ur retvez pe un amplegad. E-barzh *nemet ne lakaot ket a gresk, nemet* a dalvez kement ha *gant ma* (Gl. *pourvu que : "servant à présenter une condition comme étant à la fois nécessaire et suffisante"*, Pet. Robert) , *mar ha nemet mar*.

War-benn diskouez c'hoazh ar c'henniñv etre furm ha stlenn, bezet ar frazenn : *ned in nemet mar bezan pare* (= *ned in ket, lakaet er-maez an degouezh bezañ pare*). Bremañ erlec'hiomp *chom a rin* ouzh *ned in*, eleze un heñvelster yaus e-lec'h an nac'huzenn. Petra eo an disoc'h ?

7. *Chom a rin nemet mar bezan pare.*

O tielfennañ hervez ar furm e tegouezher gant : *chom a rin, an degouezh bezañ pare lakaet er-maez*. Pezh zo heñvelster. Hogen gousantout a reer ur bount a-zindan diwar ar stlenn, ken ma ne ouzer ket mui ha n'eo ket ar c'hontrol a lavarere. N'emañ ket pell diouzh ur frazenn evel :

8. *Chom a rin, ken nemet mar bezan pare,*

a dalvez dres ar c'hontrol. Hag evit fraeshaat ar frazenn **7.** e c'haller geriañ an nac'hañ dirak **nemet** :

9. *Chom a rin, ha ne rin netra ken nemet mar bezan pare.*

Sklaeroc'h eo neuze :

10. *Chom a rin, nemet ha pare e vefen,*

petra bennak ma'z eus ivez an un nac'hañ angeriet e **10.** ivez : *chom a rin, (ha ne rin netra ken) nemet ha pare e vefen.*

Merzhout ivez e c'hoari an nac'hañ er frazennoù **1.** ha **2.** war an degouezhioù a rumm gant an amveziad degaset war-lerc'h nemet : *hirisiñ a ran, (hag evit degouezh all ebet) ken nemet o komz eus an dra-se*, tra ma c'hoari an nac'hañ e **9.** war dianlenad an amveziad a-raok nemet : *chom a rin ha ne rin tra ken*. Ha sed a vez arbenn eus ar forc'hellegezh lies gwech. Hogen ezvezant eo seurt forc'hellegezh en un droienn evel *A, mar ha nemet mar B*, na c'hell bezañ intentet nemet evel : *A, mar B ha ken nemet mar B* pe : *A, mar (ha n'eus nemet mar) B*, an nac'hañ angeriet dirak nemet o c'hoari dre ret war an degouezhioù a rumm gant an amveziad degaset war-lerc'h nemet, eleze B.

Ne c'haller ket troc'hañ *A, mar ha nemet mar B* e daou erganad evel : *A, mar B + A, nemet mar B*. Emañ ret kemer *mar ha nemet mar* evel ur bloc'h, eleze *mmar*.

E gwir, paotaat a ra el lizheradur an troiennoù gant un nac'hañ angeriet dirak nemet, o kevaraezañ reiñ muioc'h a nerzh d'ar prezeg. Div skouer a roin c'hoazh, tennet eus *Magasin spirituel er beurerion, en artisanèt, serviterion hag en dud diar er mæzeu* (é Guénèd, 1790) :

11. “*N'en dès quet paud a guêmb itré rein guin d'un dén meàu, ha quemér argand ag é boche. Mæs en darn-muyen ag en davarnerion e rehai a volanté vat d'ivët d'un hoh, meit m'en devehai argand de rein dehai*” (p. 217).

12. “*Me mès cleuët guet un dén santel, penaus, pe laquehemb én hur chonge de monèt ar droèd de Rom, ha ma tehai demb couéh quemènt pas e rehemb, meit ma saùehemb arré quentéh, hul lammeu ne virehènt quet n'arrihuehemb é Rom [...]*” (p. 426).

Klozañ a rin o tegas un arroud eus *Grammaire bretonne du Dialecte de Vannes* (A. GUILLEVIC & P. LE GOFF, quatrième édition, Vannes, 1942) :

“2° pourvu que, à condition que, *get ma, adal ma, sal ma, meit* (ou *nameit*) *ma*, quelquefois *mar*.

“3° A moins que, *nameit (meit) ha* avec le conditionnel. On traduit parfois comme si ne pas ou pourvu que ne pas, parfois (après une négation) par *a vihanoh ne*.

“A moins que vous ne veniez, *nameit ha donet e hreheh* ou *nameit ha hui e zehé*.

“4° Si ce n'est que, sauf que, *nameit (meit) ma* ou *nameit (meit)* suivi d'un relatif” (p. 118).